

הכרעת דין וגזר דין

1. הנקבל הנו תלמיד לתואר "מוסמך" להיסטוריה כללית בפקולטה למדעי הרוח. במסגרת הקורס "סמינר מתודולוגי למ"א" היה על הנקבל להגיש עבודת סיכום קורס המהווה 40% מהציון. ההוראות והנחיות לעבודה כללו התייחסות מפורשת ביחס לשימוש ב-AI כדלקמן: "מדיניות AI - לא ניתן לעשות במסגרת שו"ת זה שימוש בכלי AI כדוגמת CHATGPT לסיוע במטלות ללא קבלת אישור בכתב". מבדיקת העבודה עלה כי היא כוללת הפניות למקורות שאינם קיימים, דבר אשר העלה את החשד לשימוש בכלי AI בניגוד מפורש להוראות וללא קבלת אישור לשימוש בכלים אלו.
2. הקובלת טענה כי במעשים אלו עבר הנקבל עבירות של הונאה בבחינה, עבודת בית, עבודה סמינריונית, עבודת גמר או עבודה אחרת המוטלת על התלמיד בקשר עם לימודיו – עבירה לפי סעיף 29.3 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח). כמו כן, עבר הנקבל לטענת הקובלת על עבירה של הפרה של הוראות המתייחסות לבחינה, עבודת בית, עבודה סמינריונית, עבודת גמר או עבודה אחרת המוטלת על התלמיד בקשר עם לימודיו, לרבות הוראות בדבר התנהגות במהלך בחינה בכתב או בעל פה – עבירה לפי סעיף 29.4 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח).
3. הקובלת והנקבל הגיעו להסדר טיעון במסגרתו הקבילה תמחק את עבירת ההונאה (29.3) והנקבל יודה ויורשע בעבירה של הפרת הוראות בעבודה (29.4). העונש שהוסכם על הצדדים הוא פסילת הקורס נשוא הקובלנה והרחקה על תנאי לשני סמסטרים למשך שנתיים מיום מתן פסק הדין.
4. בעקבות פסק דין בתיק דומה שנידון על ידי הממונה על המשמעת (26/2025/ד), ותיק נוסף המתנהל בפניי (31/2025/ד), עולה הצורך לגבש מדיניות אפקטיבית, אחידה והוגנת לגבי אכיפת הדין המשמעותי על סטודנטים המפרים את הוראות השימוש בכלי AI. מצד אחד, שימוש בכלים הללו בניגוד להנחיות מקשה על רכישת המיומנויות שהקורס מנסה להקנות ויוצר יתרון לא הוגן על סטודנטים שמקפידים על מילוי ההוראות. מאידך, ישנם קשיי הוכחה משמעותיים בהוכחת עבירת ההונאה (29.3). ראשית, היסוד העובדתי, קרי עצם ואופן השימוש בכלי AI, קשה להוכחה. אמנם בחלק מהמקרים ניתן להיתלות בהפניות פיקטיביות שיוצרים כלי ה-AI, אבל שימוש במודלים בתשלום ו/או בצורה מתוחכמת יותר יכול לאפשר למשתמש לנצל את הכלי בניגוד לכללים מבלי להיתפש. בעיות ההוכחה לגבי היסוד הנפשי קשות אף יותר, שכן עבירת ההונאה דורשת הוכחה מעבר לספק סביר (סעיף 57.4) של מודעות התלמיד לכל הרכיבים של העבירה (אף כי ניתן להוכיח מודעות זאת מהנסיבות, 57.5). כתוצאה מכך, קשה להפריד בין סטודנטים שהיו מודעים להונאה שהם מבצעים לאלו שפעלו מתוך אי הבנה של האופן שבו כלי ה-AI עובדים וסברו, גם אם בטעות ובאופן בלתי סביר, שמעשה ההונאה שביצעו היה בתחום המותר של השימוש בכלי ה-AI.
5. כתוצאה מהצורך והקושי באכיפת האיסור, נראה שהתפתחה מגמה לכלול בחלק מהמקרים הן את עבירת ההונאה והן את עבירת הפרת ההוראות בכתב הקובלנה, ואז להגיע להסדר

טיעון שמוחק את עבירת ההונאה ומשית עונש חמור יחסית על הפרת ההוראות (בהשוואה לעונשים הנהוגים בעבירה זאת במקרים כגון שכיחת טלפון בעת בחינה ללא שימוש בו). כך קרה גם במקרה שלפנינו.

6. מגמה זאת בעייתית בעיניי, שכן נקבלים עלולים להסכים להסדר טיעון רק כדי להימנע מהסיכון להיות מורשע בעבירה חמורה הרבה יותר, עם עונש חובה של הרחקה בפועל של שני סמסטרים לפחות (30א), וזאת גם במקרים שבהם הקבילה בעצמה מודעת לכך שהיא איננה מסוגלת להוכיח את העבירה הזאת. אמנם מדובר בפרקטיקה שנוהגת גם בהליך הפלילי, אך שם היא בעייתית אף יותר. בין אם בתום לב ובין אם בכוונת מכוון, התוצאה המתקבלת היא שהתביעה/קבילה מעמיסים על כתב האישום/הקובלנה סעיפי עבירה למרות שהן יודעות היטב שאין להן די ראיות להוכיחן, ומשיגות בכך מינוף (Leverage) במשא ומתן מול הנאשם/נקבל. התוצאה המתקבלת היא הסדרי טיעון שמשיתים עונשים חמורים משמעותית מאשר הסדרי הטיעון שניתן היה להגיע אליהם אילו כתב האישום היה כולל רק את העבירות אותן ניתן להוכיח. מדיניות כזאת פוגעת בהוגנות ההליך, שכן היא מתמרצת את התביעה/קבילה להחמיר בכתב האישום לצרכים טקטיים בלבד ותוך שימוש בסעיפי עבירה שהיא בעצמה מודעת לכך שהיא אינה מסוגלת להוכיח. מדיניות כזאת גם פוגעת בשוויון הפורמלי בין נאשמים/נקבלים, שכן אלו מהם שמסוגלים לנהל הליך מלא (או "לאיים" באופן משכנע בניהולו) עשויים לקבל עונש קל בהרבה מאלו שלא מסוגלים לנהל הליך כזה.

7. אינני רוצה להכריח את הצדדים לנהל את התיק בפניי לאחר שהם הגיעו להסכם, ולכן במקרה הנוכחי החלטתי לאשר את הסדר הטיעון כפי שהוא. יחד עם זאת, להבא, במקרים הבאים שיובאו לפניי הסדרי טיעון כאלו, אני מתכוון לדחות את הסדר הטיעון ולזכות את הנקבל (בכפוף לשמיעת עמדת הצדדים לגבי מדיניות זאת, כמובן). זאת במטרה שכתבי הקובלנה יכילו רק סעיפי אישום שהקובלת מאמינה שבידה להוכיח בהליך מלא (למען הסר ספק, לא אחיל את המדיניות הזאת בתיק הנוסף שמתנהל בפניי, ד/31/2025).

8. לאור כך, בהתאם לבקשת הצדדים, אני גוזר על הנקבלים את העונש הבא:

- פסילת הקורס נשוא הקובלנה.

- הרחקה על תנאי לשני סמסטרים למשך שנתיים מיום מתן פסק הדין.

9. ניתן ביום 11.1.2026 בהיעדר הצדדים. יפורסם ללא שם הנקבל.

פרופ' עמית פונדיק
סגן ממונה על המשמעת